

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут педагогічний

Кафедра педагогіки початкової освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Освітня програма «Початкова освіта» перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність **013** «Початкова освіта»

Галузь знань **01** «Освіта»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від «   » серпня   р.

м. Івано-Франківськ – 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Конфліктологія
Викладач (-і)	Кандидат педагогічних наук Цюняк Оксана Петрівна Кандидат педагогічних наук Довбенко Світлана Юріївна
Контактний телефон викладача	0503737188 0979354485
E-mail викладача	tsiuniak33@gmail.com , oksana.tsiuniak@pnu.edu.ua sjdovbenko@ukr.net , svitlana.dovbenko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекції, практичні заняття, самостійна робота, залік
Обсяг дисципліни	180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Очні консультації: 1,5 год. середа 2 пара Запитання можна надсилати на електронну пошту, що вказана у силабусі.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Конфліктологія» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» (скорочений термін навчання) у першому семестрі та студентами четвертого курсу у сьомому та восьмому семестрах. Зміст дисципліни охоплює основні концептуальні та теоретичні положеннями розуміння конфліктної ситуації; закономірності, функції, принципи та методи конфліктології як науки; елементи внутрішнього та зовнішнього впливу на конфліктні ситуації; основи динаміки процесу розвитку конфліктів; методи діагностики і аналізу конфліктів; прийоми і методи профілактики конфліктів у закладах освіти. «Конфліктологія» розроблена таким чином, щоб навчити майбутніх фахівців розробляти ефективну систему організаційного попередження, прогнозування і профілактики конфліктів у закладах освіти; діагностувати і аналізувати конфлікт з визначенням основних понять; правильно застосовувати різноманітні методи управління конфліктами у конкретних умовах; реалізовувати основні функції і принципи управління конфліктами. Тематика, зміст дисципліни орієнтовані на оволодіння студентами знаннями, уміннями та навичками організації діалогічної «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни «Конфліктологія» – забезпечити здобувачів вищої освіти знаннями про природу конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями й методи подолання конфліктів, а також практичними навичками у вирішенні конфліктів та уміннями контролювати конфліктну ситуацію, а також позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати.</p> <p>Цілі курсу: у результаті вивчення курсу Ви ознайомитеся із категорійно-понятійним апаратом навчальної дисципліни «Конфліктологія»; дізнаєтеся про природу конфлікту та його види; ознайомитеся із концептуальними та теоретичними положеннями становлення та розвитком конфліктології як науки; навчитесь аналізувати конфлікти та конфліктні ситуації; навчитесь самостійно розробляти тренінгові заняття відповідно до цілей і завдань освітньої роботи у закладах освіти; формувати позитивне ставлення і прагнення до ґрунтовного оволодіння новітніми арт-терапевтичними методиками, які сприяють профілактиці та попередженню конфліктних ситуацій.</p>	
4. Компетентності	
<p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми «Початкова освіта» <i>перший (бакалаврський) рівень</i>:</p> <p>Загальні компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; 	

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.
- здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів;
- здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи);
- здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

Спеціальні компетентності:

- здатність до застосування знань про особливості засвоєння навчального матеріалу учнями початкової школи у відповідності з їхніми індивідуальними та віковими характеристиками сприймання, уваги, уваги, пам'яті, мислення; вміння застосовувати ці знання при моделюванні ситуацій навчання, виховання й розвитку молодших школярів; спроможність урахувати у професійній діяльності тип темпераменту, вік, стать, антропологічні ознаки учнів; володіння психологічними методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів дітей і спроможність їх урахування у проектуванні педагогічного процесу.
- здатність до адекватного усвідомлення особистісно-професійних якостей, самопізнання, самооцінки як підґрунтя формування критичного, гуманістично орієнтованого мислення вчителя початкової школи, емоційної усталеності, екстраверсії, розвитку проникливості; інтелектуальна здатність до бачення, постановки й розв'язання проблем особистісного зростання учня; сформованість психологічного мислення вчителя початкової школи; його готовність до природовідповідних дій у процесі навчання (чуття самого себе й міри власних дій як першого вчителя); здатність до самоусвідомлення, саморозвитку, вдосконалення педагогічної діяльності з високим рівнем автономності.
- здатність педагога усвідомлювати та визнавати власні почуття, а також почуття інших суб'єктів навчально-виховного середовища; здатність до самомотивації та керування власними емоціями у стосунках із вихованцями, колегами, батьками.

5. Результати навчання

- знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти, здатність критично оцінювати, безпечно застосовувати сучасні засоби інформаційних і комп'ютерних технологій в освітньому процесі;
- знання вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, індивідуальних відмінностей у перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.
- здатність до здійснення комунікації, зорієнтованої мовленнєве спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач, долати комунікативні бар'єри; володіти технологією організації навчального діалогу з дітьми з особливими освітніми потребами.
- здатність прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету, налагоджувати педагогічну співпрацю з батьками дітей з особливостями психофізичного розвитку;

– здатність створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту, приймати відповідальні рішення у груповій роботі.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
Шостий	Початкова освіта	Третій	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади конфліктології як науки</p> <p>Тема 1. Конфліктологія у системі наукового знання</p> <ol style="list-style-type: none"> Об'єкт та предмет конфліктології як науки. Основні завдання конфліктології. Методи дослідження у конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими галузями наукових знань. Особливості дослідження проблем конфлікту в Україні. 	<p>Лекція-презентація 2 год.</p> <p>Практичне заняття 2 год.</p>	[7,8,10 28,39, 42]	<p>Опрацюйте літературні джерела з конфліктології та зробіть їх бібліографічний опис. 5 год.</p> <p>Підготуйте наукове повідомлення на тему: <i>«Розвиток сучасної конфліктології крізь призму її історії».</i> 5 год.</p>	Максимальна оцінка 2	тиждень
<p>Тема 2. Конфлікт як психологічний феномен</p> <ol style="list-style-type: none"> Поняття про конфлікт та стадії його виникнення. Основні структурні елементи конфлікту. Профілактика та попередження конфліктів. Позитивні і негативні функції конфліктів. Форми перебігу конфлікту (відкритий, прихований, «сліпий», «невідомий»). 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 4 год.</p>	[7,8,10 28,39]	<p>Напишіть твір-міркування на тему: <i>«Чим зумовлені труднощі вивчення конфліктів на сучасному етапі розвитку суспільства?»</i> 5 год.</p> <p>Проаналізуйте джерела наукових вчень про конфлікт. 5 год.</p>	Максимальна оцінка 2	тиждень
<p>Тема 3. Види конфліктів.</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальна класифікація конфліктів. Поняття внутрішньоособистісного конфлікту, його особливості та види. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту. Міжгрупові конфлікти: особливості, причини виникнення та види. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 4 год.</p>	[7,10 28,39,42]	<p>Зобразіть схематично загальну класифікацію конфліктів. 2 год.</p> <p>Підготуйтеся до дискусії на тему: <i>«У чому полягає сутність конфлікту як соціально-психологічного явища»</i> 2 год.</p>	Максимальна оцінка 2	тиждень

			Підготуйте твір-міркування, який би починався із слів: « <i>За допомогою до психолога звернувся клієнт, котрий переживає гострий внутрішньоособистісний конфлікт...</i> » (опишіть проблему). Уявивши себе у ролі психолога, визначте основні напрями роботи з клієнтом. <i>6 год.</i>		
<p>Змістовий модуль 2. Конфлікти у різних сферах взаємодії Тема 4. Конфлікти у сім'ях.</p> <ol style="list-style-type: none"> Сімейні конфлікти, їх характеристика. Види сімейних конфліктів. Типи сімей з точки зору їх конфліктності (<i>стабільні, проблемні, кризові, конфліктні, невротичні</i>). Сімейна сварка та емоційне вигорання. Психологічна характеристика учасників сімейних конфліктів. Чинники конфліктності відносин між батьками і дітьми. Попередження і розв'язання сімейних конфліктів. Психологічне здоров'я сучасної сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. 	<p>Інтерактивна лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 4 год.</p>	[10, 13 28,39]	<p>Скомпонуйте соціально-психологічний портрет сучасної молоді сім'ї. <i>2 год.</i></p> <p>Запропонуйте рольову гру «<i>Розв'язання конфлікту</i>». <i>3 год.</i></p> <p>Розробіть основні завдання психологічного консультування конфліктних сімей. <i>5 год.</i></p>	Максимальна оцінка 2	тиждень
<p>Тема 5. Конфлікти в умовах освітньої діяльності</p> <ol style="list-style-type: none"> Педагогічні конфлікти, їх характеристика. Причини виникнення педагогічних конфліктів. Типологія шкільних конфліктів. Конфлікти між учнями як чинники соціалізації особистості. Роль учителя та практичного психолога у врегулюванні конфліктів між учнями. Конфлікти між учителями та учнями, їх особливості, об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення. Педагогічні умови успішного розв'язання конфліктів між учителями та учнями. Педагогічні конфлікти у закладах вищої освіти. 	<p>Лекція 2 год.</p> <p>Практичне заняття 4 год.</p>	[28,39].	<p>Розробіть практичні поради щодо вирішення міжособистісних конфліктів. <i>4 год.</i></p> <p>Створіть колаж «<i>Сприятливий психологічний клімат у студентському колективі</i>». <i>6 год.</i></p>	Максимальна оцінка 2	тиждень
<p>Тема 6. Булінг у закладах освіти</p> <ol style="list-style-type: none"> Сутність поняття «булінг». Форми та види булінгу. 	Лекція		Напишіть міркування на тему: « <i>Роль конфліктів у моєму житті</i> » <i>2 год.</i>	Максимальна оцінка 2	тиждень

<p>3. Учасники булінгу. 4. Навчання навичок протидії булінгу у школі. Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».</p>	<p>2 год. Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[28,39]</p>	<p>Розробіть практичні рекомендації для вчителів щодо подолання булінгу у класі. Згод. Запропонуйте тему та розробіть план дискусії в стилі телевізійного ток-шоу. 5 год.</p>		
<p>Тема 7. Мобінг 1. Сутність поняття «мобінг». 2. Причини виникнення мобінгу. 3. Профілактика та запобігання мобінгу.</p>	<p>Лекція 2 год. Практичне заняття 4 год.</p>	<p>[7,8,10 28,39]</p>	<p>Нік Вуйчич про «Безпечну школу». Перегляньте відео за посиланнями: https://www.youtube.com/watch?v=_5XARbA04-I; https://www.youtube.com/watch?v=nIBMADMUvqo; https://www.youtube.com/watch?v=W9SMzj4aJNl. Проаналізуйте інформацію та зробіть власні обгрунтовані висновки. 10 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 2</p>	<p>тиждень</p>
<p>Змістовий модуль 3. Інноваційні технології вирішення конфліктів. Тема 8. Переговори – універсальний метод вирішення конфліктів. 1. Поняття переговорів. 2. Основні принципи переговорного процесу. 3. Організація переговорів з метою вирішення конфліктів. 4. Планування та проведення переговорів. 5. Результати проведення переговорів.</p>	<p>Лекція 2 год. Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[7,8,10 31,39]</p>	<p><i>Проблемні завдання та запитання:</i> Переговори – універсальний метод вирішення конфліктів. (2 години) 10</p>	<p>Максимальна оцінка 2</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 9. Медіація як спосіб розв'язання конфліктів. 1. Сутність поняття «медіація». 2. Стадії медіації. 3. Медіація у закладах освіти. 4. Переваги медіації.</p>	<p>Лекція 2 год. Практичне заняття 2 год.</p>	<p>[7,8,10 31,39]</p>	<p>Подумайте над питанням: «Що робити, якщо Ви стали жертвою мобінгу?». Письмово обгрунтуйте, наведіть приклади. 5 год. Напишуть твір-міркування на тему: «Моє життя – не шоу». 5 год. Напишіть самозвіт «Мій стиль поведінки в конфліктній ситуації». 5 год.</p>	<p>Максимальна оцінка 2</p>	<p>тиждень</p>
<p>Тема 10-12. Ресурси арт-терапії у вирішенні</p>				<p>Максимальна</p>	<p>тиждень</p>

конфлікту. 1. Поняття арт-терапії. 2. Напрями арт-терапії. 3. Творчість як основа арт-терапії. 4. Арт-терапевтичні технології у вирішенні конфліктів. 5. Арт-терапевтичні технології в роботі практичного психолога у закладах освіти.	Лекція 2 год. Практичне заняття 6 год.	[7,8,10 42]	Підготуйте наукове повідомлення на тему: «Історичні передумови виникнення арт-терапії». <i>10 год.</i> Опишіть основні напрями арт-терапії. <i>5 год.</i>	оцінка 2	
Тема 12. Медіа-арт-терапія у вирішенні конфліктів. 1. Медіа-арт-терапія: визначення, сутнісні ознаки. 2. Особливості та механізми застосування медіа-арт-терапії у вирішенні конфліктів.	Лекція 2 год. Практичне заняття 2 год.	[7,8,10 30,31]	Складіть схему переваг арт-терапії у порівнянні з іншими психотерапевтичними підходами». <i>10 год.</i>	Максимальна оцінка 2	тиждень

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до ПОРЯДКУ організації та проведення оцінювання успішності студентів університету. Максимальна оцінка кожного заняття – 2 бали (18*2= 36). Участь у практичних заняттях упродовж семестру – 36 балів. Підсумковий контроль – залік. Самостійна робота – 5б. Контрольна робота – 4б. Підсумкове тестування – 5 балів. Залік – 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	Передбачена одна контрольна робота (1-4 балів), що складається з 2 теоретичних питань (2 бали) та 1 практичного (2 бали). Також враховуються виконанні завдання частково-пошукового та творчого рівнів. Передбачене одне письмове підсумкове тестування (максимум 5 балів).
Семінарські заняття	Оцінюється відвідуваність усіх 18 занять упродовж семестру за 2-бальною шкалою. Виступи на практичних заняттях (за заняття від 1-до 2 балів кожне) – 1-36 балів; Оцінювання самостійної роботи: 1-5.
Умови допуску до підсумкового контролю	При виставленні допуску до заліку враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному опитуванні під час аудиторних годин, при виконанні завдань для самостійної роботи, а також бали підсумкового тестування.

8. Політика курсу

Студентам необхідно дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки їх порушення, що визначаються Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Відпрацювання пропущених занять відбувається у формі індивідуальної бесіди під час годин, відведених на консультування студентів. Однією з вимог є відповідальне ставлення до виконання завдань самостійної роботи, опрацювання необхідної інформації, наукових джерел, тестових та інших завдань, викладених на сайті дистанційного навчання. Результати виконання завдань самостійної роботи перевіряються на кожному практичному занятті. У процесі вивчення курсу студент повинен добре володіти навчальним матеріалом, демонструючи належний рівень пізнавальної активності та творчого розвитку.

9. Рекомендована література

1. Анцупов А.Я. Баклановский С.В. Конфликтология в схемах и комментариях. СПб.: Питер, 2006.

288 с.

2. Балабанова Л.В. Савельєва К.В. Конфліктологія : навч. посіб. Київ: Вид. дім «Професіонал», 2009. 280 с.
3. Березовська Л.І., Юрков О.С. Психологія конфлікту : навчально-методичний посібник. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с.
4. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Педагогічна психологія: навч. посібник. Рек. МОН. Київ: ЦНЛ, 2006. 248 с.
5. Вікова і педагогічна психологія : навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. Київ: Каравела, 2006. 344 с.
6. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. Рек. МОН; 3-є вид.випр.,доп. Київ: Каравела, 2012. 400 с.
7. Вітюк Н.Р. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник. Ів.-Франківськ : Симфонія форте, 2008.176 с.
8. Вітюк Н.Р.Психологія конфлікту в таблицях і схемах: навч. посібник. Ів.-Франківськ : Симфонія форте, 2014. 172 с.
9. Власова О.І. Педагогічна психологія: навч. посібник. Рек. МОН. Київ: Либідь, 2005.400 с.
10. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. Конфліктологія. Харків: Право, 2002. 256 с.
11. Гетьман Т.О. Кричківська Т.Д. Проблеми педагогічної психології : хрестоматія : навч. посібник. Київ: КНТ, 2016. 381 с.
12. Гірник А., Бобро А. Конфлікти : структура, ескаляція, залагодження. Київ, 2003. 174 с.
13. Головінський І.З. Педагогічна психологія : навч. посібник. Київ :Аконіт, 2003. 288 с.
14. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>.
15. Державна програма «Вчитель». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-п>.
16. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>.
17. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту: навч.посіб. Київ: Каравела, 2010. с. 7–14.
18. Долинська Л.В. Психологія конфлікту : навч. посібник. Рек. МОН. Київ: Каравела, 2013. 304 с.
19. Дугкевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 105–113.
20. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків, 2009. 176 с.
21. Заброцький М.М. Педагогічна психологія : курс лекцій. Київ : МАУП, 2000. 100 с.
22. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18>.
23. Закон України «Про загальну середню освіту». Книга вчителя початкової школи : довідкові матеріали для організації роботи вчителя. Упор. Г. Ф. Древаль, А. М. Заїка. Харків:Торсінг плюс, 2006.С. 70–97.
24. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/school/reform/57472/>.
25. Конфліктологія / За ред. Л.М. Герасіної та М.І. Панова. Харків, 2002.
26. Конфліктологія. За ред. Л.М. Герасіної, М.І. Панова. Харків, 2002. 256 с.
27. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
28. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. 2-ге вид. Рек. МОН. Київ: ЦУЛ, 2010. 128 с.
29. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2005. 128 с.
30. Ложкін Г. В. Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : навч. посібник. Київ: ВД "Професіонал", 2007. 416 с.
31. Ложкін Г.В. Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : навч.посіб.. – К: ВД «Професіонал», 2006. с. 12–36, 54–61.
32. Миронова О.М. Мазоренко О.В. Конфліктологія: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2011. 167 с.
33. Москаленко В.В. Конфлікт. Практична психологія та соціальна робота. 2005.№5.
34. Національна доктрина розвитку освіти України. URL: <file:///C:/Users/Юрій/Downloads/natsionalna%20doktryna.pdf>.
35. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні. URL: <http://ukraine.uapravo.net/data/base28/ukr28703.htm>.

36. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (схвалена Указом Президента України від 25.06.2013 року №344/2013).
37. Орлянський В.С. Конфліктологія. Київ: Центр учб. л-ри, 2007. 160 с.
38. Педагогічна психологія : навч. посібник / за ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. рек. МОН. Київ: Вища школа, 1991. 183 с.
39. Педагогічна психологія: навч. посібник / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Рек. МОН. Київ: ЦУЛ, 2012. 168 с.
40. Педагогічна психологія: підручник/ Євтух М.Б. та ін. Рек. МОН. Київ: Інтердрук, 2014. 420 с.
41. Підласий П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ, 2006. 616 с.
42. Пірен М.І. Конфлікт і управлінська ролі: соціо-психологічний аналіз: навч.-практ. посіб. Київ: УАДУ, 2000. 200 с.
43. Пірен М.І. Конфліктологія: підруч. Київ: МАУП, 2007. 360 с.
44. Примуш М.В. Конфліктологія : навчальний посібник. Київ, 2006. 147 с.
45. Психологія вирішення конфліктів : навч. посібник / ред. В.О. Джелалі. Київ-Харків : ТОВ "Р.И.Ф.", 2006. 320 с.

Допоміжна

46. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник / авт. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. Рек. МОН. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
47. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 456 с.
48. Калаур С.М. Фалінська З.З. Соціальна конфліктологія: навч. посіб. Тернопіль: Астон, 2010. 360 с.
49. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами: навч. посіб. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 332 с.
50. Савчин М.В. Педагогічна психологія : навч. посібник. Рек. МОН. Київ: Академвидав, 2007. 424 с.
51. Скібіцька Л. Конфліктологія : навч. посіб. для студ. вищих навч. зал. Київ: Центр учб. л-ри, 2007. 383 с.
52. Степанов О.М. Педагогічна психологія : навч. посібник. Рек. МОН. Київ : Академвидав, 2011. 416 с.

Викладачі

**Цюняк Оксана Петрівна
Довбенко Світлана Юрївна**